

BOGOSLOVQE I PREDawe

*Propoved Apost olâ
i dogmat i Ot aca
Crkvi jednu veru ut vrđi { e,
koja nose } i rizu I sti ne,
izat kanu od vi { weg bogoslovqa,
pravo veruje i proslavqa
Pobo`nost i Tajnu Veliku (1 Ti m. 3, 15–16).*

Kondak u Nedequ Sveti h Otaca

Ova crkvena hi mna (spev najverovatni je Sv. ROMANA MELODA), posve}ena Sveti m Oci ma Crkve Pravoslavne, koje proslavqamo u nedequ koja nam dolazi, a i vi { e puta u toku godi ne, vrlo je dobar po~etak i osnova za zadatu nam temu: *Bogoslovqe i Predawe*.

Ova nadahnuta li turgijska pesma di rektno nas upu}uje u centralnu temu i pravoslavnog *predawa* i pravoslavnog *bogoslovqa* — u „*Veliku Tajnu Pobo`nost i*“ (1 Ti m. 3, 16), na koju se odnosi i oko koje se kre}e sva propoved Sveti h Apostola i svi dogmati Sveti h Otaca, to jest svo *predawe* i svo *bogoslovqe* apostol sko-svetoota~ke Crkve Pravoslavne, Jediti ne Svete Sabornokatoli ~anske Crkve Bo`i je. Jer upravo ova „Velika Tajna Bl ago~e{ }a“ sa~i wava jednu i jedi nstvenu veru Crkve, svecel u I sti nu wenu, weno saborno *predawe* i wenu bogonadahnutu *teologiju*, jednom re~ju — *sabornokati ~ansko Pravoslavqe* Crkve.

Dve su glavne i central ne i sti ne koje sa~i wavaju Veliku Tajnu hri { }anske Pobo`nosti, to jest, tajnu vere i `i vota i sti nski hu~eni ka Hri stovi h kroz vekove. To je i sti na o Svetoj Troji ci i i sti na o ovapl o}ewu Boga Logosa. I li, drugi mre~ima, to je: *Teologija* i *I konomija* (Θεολογία — Οικονομία). Ove dve central ne i sti ne, i li osnovni *dogmat i* (jer „dogmat“ nije drugo nego izra`ena bogootkri vena i sti na), predstavqaju i teme q i sadr`aj pravoslavnog predawa i pravoslavnog bogoslovqa.

Da bi smo to na prost i jednostavan na~i n shvatili, podse}amo ovde na li turgijsku praksu na{ e Crkve: kada Epi skop na Li turgiji bl agosi qa narod sa *trikirijama* i *dikirijama* on ti me na delu i spoveda i ovi m li turgijski m si mvol i ma pokazuje dve osnovne i sti ne na{ e vere: tri kirijama — i sti nu o Svetoj Troji ci (Tri Li ca sjedi wena u Jedno, u jednu Pri rodu Bo`anstva), i di kirijama — i sti nu o dve pri rode ovapl o}enoga Hri sta (Bo`anskoj i ~ove~anskoj, sjedi weni m u jednom Li cu Bogo~oveka).

Ove dve osnovne i sti ne Svetog Predawa, ova dva central na dogmata Pravoslavnog Bogoslovqa uvek su zajedno i neodvoji vo, ali su uvek i nesli veno i nesme}i vo. Nalazi mo i h svugda i svagda u bogoslovskom Predawu i predawskom Bogoslovqu na{ e Pravoslavne Crkve, jer te dve i sti ne, ta dva dogmata i sa~i wavaju svu tajnu vere na{ e: i kao bogo`i vota i bogoop{ tewa, i kao bogomisl i ja i bogopoznawa.

Na po~etku navedeni *Kondak Svet i h Ot aca* govori nam o Vel i koj Tajni Pobo`nosti, o kojoj govori i Sv. Apostol PAVLE u *1. Poslani ci* u~eni ku svome TI MOTEJU, kome on predaje „*dobri zalog*“ (τὸν καλὸν παραθύκη) i sti ni tog Predawa i pravog bogoslovqa (1 Ti m. 3, 14–16; 4, 14–16; 6, 11–14 i 20; 2 Ti m. 1, 14). Apostol tamo Ti moteju govori najpre o Crkvi kao „*Domu Boga @i voga, Stubu i Tvr|avi I sti ne*“, podrazumevaju}i pod *Bogom* — *Svet u Troji cu*: Boga Oca i Si na Wegovog i Duha Wegovog, kao { to se to jasno vi di i z drugog

e kl i si ol o{ kog mesta kod i stog Apostola (Ef. 2, 19–22), gde se Crkva, sagra|ena na Hri stu, nazi va „Hram Sveti u Gospodu“ i „Obi tali { te Bo` i je u Duhu“, to jest, da je Crkva *Hram* i *Dom* Svete Troji ce, Jedi nosu{ tne i Nerazdeqi ve. Apostol, dakle, tu govori najpre o *Teologiji*. U nastavku i ste Poslani ce Apostol PAVLE govori zati m i o spasonom doga|aju „javqawa Boga u t elu“, tj. o ovapl o}ewu Si na i Logosa Bo` i jeg, Koji postav{ i ~ovek, Sobom ostvari i i spuni Bo` ansku *I konomiju spasewa* (= *Domostroj spasewa*). Naravno, uz pomo} Svete Troji ce, to jest, „u Duhu“ Svetome, a „po blagovocqewu Boga Oca“, kao { to veli isti PAVLE u Ef. 1, 5 i na drugi m mesti ma.

Prema tome, saglasno navedenom *Kondaku Sv. Ot aca* (koji u stvari predstavqa raskri vawe i razvijawe tog i stog „dobrog zaloga“ koji Ap. PAVLE predaje svom u-eni ku TI-MOTEJU) „*Velika Tajna*“ hri { }anskog Blago~e{ }a (hri { }anskog *Pravoslavqa*, jer se pojmovi *Pravoslavqe* i *Blago~e{ }e* poi stove}uju) sadr` i u sebi i svu hri { }ansku crkvenu *Teologiju* (Θεολογία) i svu hri { }ansku crkvenu *I konomiju* (Οικονομία). Ova pak dva bogosl ovsko-predawska fakta i isti ne Bo` anskog Otkri vewa i jesu predmet i sadr` aj cel okupne „propovedi Sveti h Apostola“: propovedi o ~ovekoqubi vom otkri vewu Svete i @i votvorne Troji ce i o spasonosnom Hristovom Domostroju (= *I konomiji*) po telu. I opet, ova dva ista bo` anska i bogo~ove~anska fakta i isti ne apostolske propovedi sa~i wavaju dva osnovna i sveobuhvatna „dogmat a Sveti h Otaca“, verni h u-eni ka i nasl edni ka Sveti h Apostola Hri stovi h. Sve pak ovo skupa, i apostolska propovedi svetoota~ki *dogmat i*, sa~i wavaju jednu jedi nstvenu pravu veru Crkve, tj. ` i vo *Predawe* Crkve. Na osnovu te dvojedi ne i sti ne, dvojedi nog fakta, Crkva mo` e i i ma mogu}nosti da i sti nski *bogoslovst vuje*, da se obla~i i ukra{ ava „ode}om I sti ne“, kako se ka` e u *Kondaku*, tj. svetlonosni m i bogodol i ~ni m re~i ma „*vi { we teologije*“. Drugi m re~i ma, mo` e da pravi lno i spasonosno svedo~i i i zra` ava

i proslavqa i sve{ tenoslu` i *Veliku Tajnu* Jedi nog @i vog i I sti ni tog Boga — Svete Troji ce — i spasonosnu *Tajnu* ovapl o}ewa i o~ove~ewa Jednoga od Svete Troji ce, Bogo~oveka Hri sta. A sve to sa ci qem: „radi nas qudi i radi na{ ega spasewa“ u Crkvi kao ve~nom Domu Bo` i jem za ~oveka i sav svet.

Zato Apostol PAVLE u navedeni m mesti ma, a tako i sto i ci ti rani *Kondak Sv. Ot aca*, povezuju najte{ we ovu Vel i ku Tajnu Pobo` nosti sa *Crkvom*, kao Domom O~evi m, Tel om Hri stovi m i Obi tali { tem Svetoga Duha, tako da }emo bi ti potpuno u pravu ako *Veliku Tajnu Blago~e{ }a* poi stoveti mo sa Bogo~ove~anskom Crkvom Svete Troji ce, jednom i jedi nstvenom Sabornokatol i ~anskom Crkvom Bo` i jom, Crkvom Apostol sko-Svetoota~kom i Pravosl avnom.

Sve, dakle, ovo jeste i sa~i wava osnov i sadr` aj pravosl avnog *predawa* i pravosl avnog *bogoslovqa*.

Jedi no polaze}i od ove *sabornokat oli ~anske puno}e* Pravosl avne Crkve, kao *Doma O~evogu* kojem se otkri va Sveta Troji ca, i kao *bogo~ove~anskog Tela* Hri stovog, i kao *blagodati ne Zajedni ce* Duha Svetoga (2 KOr. 13, 13; Ef. 2, 16–22), mo` emo shvati ti kako su *predawe* i *bogoslovqe* u Pravosl avcu tesno povezani i nerazdeqi vi. Ova najte{ wa veza *predawa* i *bogoslovqa* treba da bude nagla{ ena kao prvi i polazni momenat u temi koju ovde razmatramo. [tavi{ e, u crkvenom opi tu i duhovnom i skustvu Pravosl avqa *predawe* i *bogoslovqe* se poi stove}uju, i to jo{ kod sami h Sveti h Apostola i Otaca prvi h vekova, a i daqe kod vel i ki h Otaca i na Vaseqenski m Sabori ma potowi h vekova.

Svi ma nama poznato je ono kl asi ~no mesto kod Sv. VASILJA VELI KOG (u delu *O Duhu Svet ome*, gl. 27, 66), koje upravo o ovome i govori: „Od *dogmat a* i *propovedi* koji se u Crkvi ~uvaju, jedne i mamod *pi sanogu~ewa* (tj. *bogoslovqa*), a jedne

smo od apostolskog *predawa* predate nam u *t ajni* pri mi li i. Oboje i maju i stu mo} i zna-aj za Blago-e{ }e (sr. 1 Ti m. 3, 16). I ovo, naravno, ne}e osporavati ni ko ko makar i malo i ma i skustvo *crkveni h ust anova* (θεσμι□v ♣ κικλησιαστικ□v)“.

Vrlo je karakteristi ~no da Sveti VASI LI JE u ovom relati vno kratkom odl omku navodi : i *propoved* i *dogmu*, i *bogoslovsko u-ewe* i *apostolsko predawe*, i *blago-e{ }e* i *crkvene ust anove*, to jest sve ono { to pokazuje nerazdeqi vo jedinstvo i istovetnost *predawa* i *bogoslovqa*. Jo{ je karakteristi ~no i to { to Sveti teq govori ovde da je sve to u Crkvi predato i primceno „*u t ajni* — ♣v μυστηρς“, tj. da sve to i sa-i wava *Tajnu* Crkve kao ostvarewe „Vel i ke Tajne Pobo`nosti“.

Jo{ kra}e i sa`etije posvedo~ena je ova tesna veza i poi stove}ewe bogoslovqa i *predawa* u Si mvol u (= dogmat-skom *orosu*) Sedmog Vaseqenskog Sabora, i to u sl ede}oj kratkoj i jasnoj re~i : „Sl eduju}i bogore~i tom u-ewu (= *bogoslovqu*) Sveti h Otaca na{ i h i *predawu* Katoli ~anske Crkve ... Jer tako se sna`no posvedo~ava *u-ewe* Sv. Otaca na{ i h, to jest, *predawe* Katoli ~anske Crkve“ (Mansi CC 13, 377-380).*

Ali i uop{ te, mi mo ovi h navedeni h tekstova, Oci Pravoslavne Crkve poi stove}uju *predawe* i *bogoslovqe* Sveti h Apostola i Otaca. Tako, npr. Sveti VASI LI JE VELI KI , kad govori o „*predawu* spasonosnog kr{ tewa“ (mi sl e}i na samu Sv. tajnu Kr{ tewa), i zri ~i to tvrdi da to svetokr{ tewsko *predawe* sadr` i i i zra`ava isti ni tu veru i u-ewe i bogoslovqe Crkve o Svetoj Trojici. To, naravno, ni je ni malo ~udno ako znamo da je „*predawe* kr{ tewa“ predano Apostoli ma od samoga Gospoda Hrista (sa`eto formul i sano u Jevan|equ MATEJEVOM: 28, 19). Te re~i Gospodwe, tj. zapovest

* Ovu istinu naro~ito zastupa i isti ~e u svojim delima o. JUSTIN POPOVI J . Vi di i na{ rad: *Eklis iologija Apost ola Pavla* (na gr-kom), Ati na 1967, osob. str. 156-183.

Apostoli ma da kr{ tavaju sve narode „u ime Oca i Si na i Svetoga Duha“, za Svetog VASI LI JA predstavqa i pravo, spasonosno *predawe*, i pravo, i stinski *bogoslovqe* o tajni Svete Trojice (*Pismo* Sv. VASI LI JA 210, 3; *O Sv. Duhu* 18, 44-45 i 30, 77). Si i ~no je to i kod drugi h Sveti h Otaca na{ e Crkve, da i h sada ovde ne navodi mo.

Prema tome, jasno je da ve} od samog po~etka postojawa Crkve Hristove u voj sapostoje zajedno i nerazdeqi vo: bogodano *predawe* i bogonadahnuto *bogoslovqe*. Ovo podjednako va` i i za pi sano i za nepi sano *predawe* i bogoslovqe. Jer Sveto *Predawe* postoji i kao zapi sano u Svetom Pismu i u del i ma Sveti h Otaca, ali i kao nezapi sano — kao *preda(va)we* „*u t ajni*“ (παρδδοσι ♣v μυστηρς) onoga { to ~i ni veru i praksu Crkve, boqe re}i *preda(va)we* samoga bi}a i `i vota Crkve kao *Tajne* Bo`i je u Hristu. Isto tako i bogoslovqe Crkve postoji i kao zapi sano u proro~ko-apostolskim tekstovi ma Svetoga Pisma i u del i ma Sveti h Otaca, ali i kao nepi sano i nezapi sano bogoslovqe, koje se predaje i prenosi kao prava vera i `i va nauka Crkve, kao i skustvo i do`i vqaj bogopoznawa u Crkvi.

O tome nam i zuzetno kratko i jasno svedo~i Sv. MAKSI M I SPOVEDNIK, u svoji m *sholijama* (kratki m komentari ma) na poznato del o DI ONI SI JA AREOPAGI TA *O Bo`anski m i meni ma*. Kao { to je poznato Areopagitski pi sac u ovom svom del u, a i u drugi m svoji m spi si ma, ~esto govori o „sve{ tenom *bogoslovqu* Bo`anski h re~i“, tj. o bogoslovqu Svetoga Pisma, koje on ~esto nazi va: „sveukupno bogoslovsko del o (πσασα □ θεολογικ(πραγματεσα)“, „sve{ teni sl avopoj teol oga (□ τ□v θεολογων ↓μνολογσα)“, i td. Isti pi sac Areopagitski h spi sa to nazi va i *predawem*, tj. nazi va *predawem* samo Sveto Pismo. Tako, npr. govore}i o Svetoj Trojici i o ovaplo}ewu Hristovom, on dodaje: „I sve ostalo { to nam je otkriveni ski podarilo mi sti ~ko *predawe* na{ i h bogonadahnutih U~iteqa ... kroz ~ovekoqubqe sveti h re~i (tj. Sv. Pisma) i jerarhijski h *predawa*“ (*O Bo` . I meni ma* 1, 4 PG 3, 592).

Komentari { u } i, dakle, ovo poslednje navedeno mesto iz AREOPAGI TOVI H „Bo`anski h i mena“ Sveti MAKSI M I SPOVEDNI K VELI da ovo bo`ansko *predawe* Svetih Proroka i Apostola svedo~i „ili o *Teologiji* (= o Sv. Trojici) ili o *I konomiji* (= o Domost roju spasewa) @i votvorca Boga, i zati m upu}uje na re~i Apostola PAVLA (2 Sol. 2, 15) o *predawi ma* „koji ma se nau~i ste bi lo re~ju (= *usmeno predawe*) bi lo poslani com (= *pi sano predawe*)“. U dacem nastavku svoji h komentara Sveti MAKSI M VELI da je Apostol PAVLE i sto to predawe predao i svome u~eni ku TI MOTEJU kao epi skopu Crkve (2 Ti m. 1, 14), nazi vaju}i to *predawe* — „zal og predani u tajni (παραθ□κη ♠ ν μωστηρ□)“, ~i me Sv. MAKSI M di rektno povezuje re~i Sv. Apostola PAVLA (iz 1 Ti m. 1, 14) i re~i Sv. VASI LI JA VELI KOG (iz navedenog mesta o Sv. Duhu, 27, 66). Na kraju svoga komentara Sv. MAKSI M dodaje sl ede}e zapa`awe, koje je za nas ovde zna~ajno i karakteristi ~no: „Zapazi da u i sti red (tj. u i sti poredak vrednosti) treba stavi ti *Svet o Pismo i predawe Episkopā* (τ□ τ□ν ♠ πισκ)πων παραδ)σει), zato i prihvatamo s poverewem wi hove *re~i o dogmat ima* (tj. wi hovo bogosl ovqe)“ (*Sholije* Sv. MAKSI MA, PG 4, 197).

Ovo zapa`awe Svetog MAKSI MA predstavqa rezi me svega { to smo do sada ovde govori li. A to je: da bo`ansko *predawe* i bogonadahnto *bogoslovqe* Crkve Hri stove jeste jedno i i sto op{ te, zajedni ~ko, katoli ~ansko nasle|e od Svetih Apostola i Svetih Otaca Crkve, koje su oni dobi li kao jevan|elski *zalog*, kao bl agodatni *dar* i duhovno *nasle|e* od Hri sta Bogo~oveka, to jset kao Bo`ansko Otkri vewe Svete Troji ce u Ovapl o}enom Hri stu.

Kako je pak, i za Svetog MAKSI MA i za sve Svete Oce Pravosl avne Crkve, Bo`ansko Otkri vewe, dato u Hri stu, i stovetno sa „Tajnom Bo`i jom u Hri stu“, to jest, „Tajnom Hri stovom“ — „Vel i kom Tajnom Pobo`nosti“, onda je o~i gledno da bo`ansko *predawe* Crkve i nije drugo nego sam Bogo~ovek i Spasi teq I sus Hri stos. Otuda, Sveto Predawe u Pravosl avqu jeste: *predavawe* i *primawe* u Crkvi — ili

jo{ ta~ni je: *kao Crkva* — samoga Gospoda I susa Hri sta Spasi teqa, bl agoda}u Duha Svetoga, po bl agovoqewu Boga Oca (sr. Kol. 2, 6-7; 2 Kor. 4, 5; Gal, 1, 16. 12. 9; Fil. 4, 9; 1 Sol. 2, 13; 2 Sol. 3, 6; 1 Ti m. 6, 20; 2 Ti m. 1, 14 i dr.).*

Ovo i ovakvo preda(va)we Hri sta u Crkvi bi va i sto vremenom i kao *praksis* (sve{ tenoradwa, li turgijski ~in) i kao *u-ewe* (sve{ tena nauka). To jest, „Tajna Hri stova“ u Crkvi predaje se i svr{ava se kroz *svete t ajne* i kroz *bogoslovqe*, kroz bl agodatno bogoop{ tewe i bl agodatno bogopoznawe. Upravo to i podrazumeva Apostol Pavle kad jednom veli da on „*propoveda* (κηρ|ττει) Jevan|eqe Hri stovo“, a drugi put da „*sve{ t enodejst vuje* (θερουργε□) Jevan|eqe Hri stovo“, ~i me se *propovedawe* kao *bogoslovqewe*, i *sve{ t enodejst vovawe* kao *li t urgijsko preda(va)we*, i zjedna~uje i poi stovewu. I sto tako, kada svome u~eni ku TI MOTEJU kao epi skopu Crkve predaje „*dobri zalog*“ (παραθ□κην), on pod ti m podrazumeva i *u-ewe* (= *nauku*), tj. *bogoslovqe* Hri stovo, kao { to to vele Sveti MAKSI M i Sveti PALAMA, ali i samoga Gospoda Hri sta, kao { to to posvedo~ava i li turgijska praksa Pravosl avne Crkve nasle|ena nesumwi vo od sami h Svetih Apostola. Nai me, kada se u Svetoj Li turgiji rukopola`e sve{ tenik onda mu epi skop predaje Sveti Agnec, to jest, samoga Hri sta, govore}i mu upravo re~i Apostola PAVLA TI MOTEJU: „Pri mi ovaj *Zalog* (τ□ν παρακαταθ□κην) i sa~uvaj ga od Parusije Gospoda na{ eg I susa Hri sta“.

~~~~~

* Uporedi i Simvol — *oros* — Halki donskog Sabora, gde se vera u Jednoga Hri sta u dve pri rode nazi va i *teologijom i predawem* Svetih Otaca: „Sl eduju}i Sveti m Oci ma, Jednoga i I stoga i spovedamo (□μο~λογο□μεν, tj. i verujemo i bogosl ovi mo) Si na Jedi norodnoga, Boga Logosa, Gospoda I susa Hri sta, kao { to nam je *predao Simvol Otaca na{ ih*“ (ACO, II, 1, 2, str. 129-130).

Ova vel i ka i sti na Pravosl avca — da je Bogo~ovek Hri stos i *predawe* Crkve i weno *bogoslovqe* — razvijena je od I sto~ni h Otaca ve} od prvi h vekova i sa~uvana daqe kroz epohu Vaseqenski h Sabora sve do I si hazma, i do danas. Tako ve} Sveti I GWATI JE i I RI NEJ svedo~e da je Hri stos u Crkvi kao Telu Svome sve i sva, jer se u Hri stu sadr` i svecelo Bo` ansko Otkri vewe i svo „Bo` i je *delo i domost roj* (πρῶ-γματεῶα καὶ οὐκονομῶα), u~i weni za ~ove~anstvo“ (Sv. I RI NEJ, *Prot iv jeresi*, I, 10, 3).

Hri stos kao po pri rodi Si n Bo` i ji, ovapl oti v{ i se i postav{ i ~ovek, otkri o je svetu I sti ni tog Boga (Jn. 1, 18), to jest, Svetu i @i votvornu Troji cu, i zato je Hri stos prvi i sti nski *Bogoslovu* svetu (vi di, npr. Sv. MAKSI M I SPOVEDNI K, *Tuma~ewe na O~ena*{: „Bogoslovqu nas u~i Logos Bo` i ji ovapl o}en, jer u Sebi pokazuje Oca i Duha Svetoga“ — PG 90, 876). Ovo pak Hri stovo li ~no otkri vewe postal o je u stvari Crkva — ` i vo *Telo* Hri sta ovapl o}enoga, raspetoga i vaskrsl oga, Telo ` i votvoreno i nadahwi vano Duhom Sveti m Ute{ i teqem. Zato se Crkva kao takva i produ` uje kao ` i vo *predawe* vere, i stine, nauke, blagodati, novog ` i vota i spasewa u Hri stu, tj. kao nastavqawe i predavawe katol i ~anske „*pragmat i je i ikonomi je*“ Bo` i je, po re~i ma Sv. I RI NEJA. Jednom re~ju, kao preda(va)we *Sveceloga Hrist a* kao Bogo~oveka (kao *Glave i Tela* Crkve: Totus Christus, caput et corpus, po re~i ma bla` enog AVGUSTI NA), kao Jednoga Hri sta ali kao „Prvoro|enoga me|u mnogom bra}om“ (Ri m. 8, 29) koji sa Wi me „telesno i duhovno“ (izraz je Sv. I GWATI JA) sa~i wavaju jednu Crkvu Wegovu, jedno Bogo~ove~ansko Telo Wegovo u Svetoj Evhari sti ji.

O tom li turgi jsko-bogoslovskom faktu, o toj svetopredawskoj istini na delu i u praksi, govori Sveti I RI NEJ LI ONSKI ovako: „Svecel osna vera u jednoga Boga Oca, i si gurno poverewe (πιστευτη) u Si na Bo` i jeg I susa Hri sta, Gospoda na{ eg, i u Wegov domostroj (= *ikonomi ja*) koji m je Si n Bo` i ji postal o ~ovek, i i sti nsko poznawe Duha Svetoga, Ko-

ji nam daje poznawe i stine, Koji domostroj Oca i Si na objavquje (= *izla` e, nau~ava*) u svakom pokoqewu qudi ma kako to ho}e Otac, i apostol sko u~ewe, i drevni si stem Crkve u cel om svetu, i karakter Tella Hri stovog prema prejemstvu (= *nasle/ima*) epi skopâ, koji ma su oni (= *Apost oli i wihovi naslednici*) predal i Crkve po mesti ma“ — eto to i jeste, po Sv. I RI NEJU i *predawe i bogoslovqe* Crkve Hri stove (*Prot iv Jeresi*, IV, 33, 7-8).

U navedeni m re~i ma Sv. sve{ tenomu~eni ka I RI NEJA, epi skopa Li onske Crkve iz 2. veka, prepoznajemo odmah sve osnovne elemente pravoslavnog *predawa i bogoslovqa*, mada i zl o` ene na na~i n koji ni je uobi ~ajen u na{ em { kolskom, akademskom bogoslovqu, ali je zato sasvi m pri rodan u sve toota~kom bogoslovskom predawu i predawskom bogoslovqu. Ono { to je posebno karakteri sti ~no u navedenom odl omku Sv. I RI NEJA to je tesna povezanost i poi stove}ewe svi h tih osnovni h elemenata predawa i bogoslovqa sa samom Crkvom, sa Crkvom kao i stori jskom i eshatol o{ kom stvarno{ }u bogo~ove~anskog Tella Hri stovog i sa svi m oni m { to ta stvarnost sadr` i u sebi. Pri tom ne teoretski, i li „i de al no“, nego vrlo konkretno, toli ko konkretno kol i ko je konkretno i samo ovapl o}ewe Hri stovo, kol i ko je konkretno i li turgi jsko sabrawe verni ka oko svoga epi skopa i prezvi terâ u Svetoj Evhari sti ji. Zato }e Sveti I RI NEJ i izre}i onu karakteri sti ~nu i sti nu u kojoj je vi dno sadr` ano svo kroz wega produ` avano i od wega predavano apostol sko predawe i apostol sko bogoslovqe, oboje tesno i nedeqi vo povezani me|usobno: „*Na{ e mi { qewe* (καὶ γινώσκῃ ovde zna~i: verovawe, u~ewe, bogoslovqe) *saglasno je sa Evhari st ijom* (tj. sa cel okupnom stvarno{ }u i praksom Crkve u Li turgi ji), *a i Evhari st i ja pot vr|uje na{ e mi { qewe* (= verovawe)“. (*Prot iv jeresi*, IV, 18, 5). Ove re~i Sv. I RI NEJA smatram da ne potrebuju daqe tuma~ewe i razja{ wavawe. One sobom govore sve.

Bi }e, me|uti m, i nterasantno da ovde navedemo, tj. da samo podseti mo, kako se i ni z vekova kasnije kod Sveti h

Otaca Pravoslavne Crkve posvedo~uje to i sto pravoslavno samosaznawe. Tako npr. Sv. JOVAN DAMASKI N (u 8. veku), u svom poznatom delu *Ta-no izlo`ewe Pravoslavne vere*, a i u drugima delima, poi stove}uje kao i Sv. IRI NEJ ove i ste stvarnosti. Govore}i npr. o „Telu Hri stovom“ DAMASKI N dodaje karakteristi~no da „Telu Hri stovo“ jeste „*narod Bo`iji i predawe* koje se u Crkvi dr`i od po~etka“ (PG 94, 1232). „Narod pak Bo`iji“ ovde je shva}en kao *sabrawe verni h* na Svetoj Evhari stiji, gde se verni sabiraju da javno i vidci vo sa~i wavaju i predstavqaju Telu Hri stovo — Crkvi i da se li turgijski *pri~est e* (tj. priop{te, zajedni~are, partici p iraju) Hri stovog Tela i Krvi i spuveni h Bo`anstvom, i spuveni h „puno}om Duha Svetoga“, kako se ka`e u mol i tvi na Svetoj Liturgiji. Na taj na~in se vidi da, i po Svetom DAMASKI NU, Crkva u Svetoj Liturgiji produ`uje na najsu{tinski na~in svoje *Predawe*, produ`uje sebe kao *Telo Hristovo*, kao Bogove~anski *Domostroj* Hri stov. Zato i veli Sveti DAMASKI N na drugom mestu da „svr{avawe Sveti h Tajni (= *Bo`anske Evhari stije*) i spu wuje svecel u duhovnu i nadpri rodnu Ekonomiju (= *Domostroj*) ovaplo}ewa Boga Logosa“ (PG 95, 408).

Sa svim ovim {to je do sada re~eno verujemo da }e se saglasiti svaki pravoslavni bogoslov, tj. da u Pravoslavcu *predawe* i *bogoslovqe* jesu dve strane jedne i iste stvarnosti u Crkvi. Mislim zato da je sada potrebno, bar u najkra}im crtama, da se naglasi i *prakti~ni, iskustveni, do`ivqajni* karakter pravoslavnog Predawa i Bogoslovqa, wi hova blagodatno-do`ivqajna realnost za svakog pravoslavnog hri}ani na i bogoslova, jer se jedino kroz tu prakti~no-do`ivqajnu realnost u Crkvi i~uva i *predawe* i *bogoslovqe*.

Kad je Apostol PAVLE pi saosvome u~eni ku TIMOTEJU o „Velikoj Tajni Pobo`nosti“, on mu je to pi saos da bi ovaj

znao „*kako t reba`ivet i u Domu Bo`ijem*, koji je Crkva Boga @i voga, stub i tvr|ava I stine“ (1 Tim. 3, 15). Ove Apostolove re~i zna~e da se sva ta „*Tajna*“ odnosi direktno i neposredno na `ivot nas hri}ana kao ~lanova Crkve, na na{e istinsko *do`ivqavawe* i blagodatno *iskustvo* same te bogootkrivene I stine, I stine koja nam je data u Crkvi i~ije`ivo i opitno saznawe jedino spasava, osloba}aj, o`ivqava, prosvetuje i obogomudruje (Jn. 8, 32).

Zato *predawe* i *bogoslovqe* u Pravoslavcu, u Pravoslavnoj Crkvi kao Telu Hri stovom i Domu Bo`ijem, uvek je prvenstveno `ivot — `ivo predawe i `ivo bogoslovqe. Shodno vekovnom i skustvu Pravoslavqa, *bogoslovqe* i *predawe* su prvenstveno u liturgijsko-podvi`ni~kom `ivotu u Crkvi, a to je novi `ivot u Duhu Svetome (Rim. 8, 2) koji prepora}a i obnavqa, sudi i o~i}uje, prosvetuje i preobra`ava, osvetuje i istinski bogopoznawem i spu wuje. To je upravo ono jevan|elsko „*tvorewe i stine*“ (Jn. 3, 21) i slu`ewe Bogu „u duhu i istini“ (Jn. 4, 23-24), to je „*ho|ewe i`ivqewe u istini*“ i „*svedo~ewe o istini*“ (Jn. 8, 32; 17, 17-19; 1 Jn. 3, 18-19). To je `ivot u Hristu (Gal. 2, 20), koji je „*Put i Istina i @ivot*“ (Jn. 14, 6), to je `ivot u blagodatnoj zajednici Duha Ute{i teqa, koji jedini uvodi u svaku i stinu (Rim. 8, 2. 9. 11. 14; Jn. 15, 26; 16, 13).

Istinsko *predawe* i istinsko *bogoslovqe* u Pravoslavcu jeste pre svega hri stodo`ivqaj i hri sto`ivot, pa onda i z toga hri stopoznawe i bogopoznawe, tj. prvenstveno je bogoop{tewe i bogo`ivqewe — u zajednici Duha Svetoga, u lomqewu i oku{awu Hleba @i vota: „*Okusi te i vidi te* da je blag Gospod“ (1 Petr. 2, 3; Ps. 34, 9) — pa onda kao plod toga dolazi bogopoznawe i bogoslovqe. Predawe u Crkvi Hri stovoj pre svega je preda(va)we *novog u Hristu`ivot a* (Rim. 8, 2) i onda, u zajednici vere i qubav „*sa svima Svetima*“ (Ef. 3, 18), „*poznawe blagodatni Bo`ije u Istini*“, „*poznawe Tajne Bo`ije koja je Hristos*, u Kojem su sve ri zni ce premudrosti i znawa sakrivene“ (Kol. 1, 4-6; 2, 2-3). To i

jeste i stinsko bogopoznawe i bogoslovqe, i stinska bogove~anska filozofija po Hristu, kako je (na osnovu Kol. 2, 6-9) voleo da govori o. JUSTIN POPOVIJ. Prirodna atmosfera ovog `i vog predawa, kao *bogo` ivqewa* i *bogooptewa* i iz wega nastaju}eg `i vog *bogopoznawa* i *bogoslovqa*, jeste Sveta Liturgija Crkve i uop{ te svetotajnski, evharijski `i votu Crkvi, pra}en i stovremeno i vrlinski m podvi `ni { tvom, hri { }anski m umno-mol i tvenim i vrlinsko prakti ~nim `i vqewem i delawem u svetu.

Apostolsko i svetoota~ko *predawe* i *bogoslovqe* svagda se ti calo i ti ~e se pre svega `i ve vere i duhovnog iskustva, i zato se ni kada ni je odvajalo od blagodatno-podvi `ni ~kog `i vota, od `i vqewa u blagodati sveti h Tajana i podvizi ma jevan|elskih vrlina. Zato i nema pravog pravoslavnog bogoslovqa tamo gde je bavqewe teologijom odvojeno od `i vog predawa crkvenog `i vota i duhovnog iskustva, iskustva prave vere i novog oblagoda}enog `i vota u Telu Hrista Spasi teqa. Stoga je i potrebno da bogoslov najpre postane *crkveni, svet opredawski, liturgijsko-podvi `ni~ki* ~ovek, da bi i wegovo bogoslovqe bilo i stinsko svedo~ewe o vi|enome i do `i vqenome (1 Jn. 1, 1-3; 2 Petr. 1, 16). Takvo }e bogoslovqe bi ti plod bogooptewa i bogopoznawa u Crkvi i zato }e bi ti i crkveno, svetopredawsko, pravoslavno, jer }e bi ti provereno `i vim blagodatnim i skustvom Crkve. Takvo svetopredawsko bogoslovqe bi }e uvek „*ort ot omija re~i I stine*“ (2 Tim. 2, 15), tj. bi }e zai sta „pravo verovawe i slavqewe Vel i ke Tajne Pobo`nosti“, kako se vel i u *Kon-daku Svet ih Ot aca* koji smo naveli na po~etku.

Jo{ jedno pi tawe koje bi trebal o ovde postavi ti, makar i samo kao otvarawe te teme, jeste i pi tawe o potrebi *uzajamne krit ike* (= *provere*) i zme|u bogoslovqa i predawa.

Me|usobna *krit i~ka provera* i zme|u bogoslovqa i predawa potrebna je i zato { to je u prethodnih nekol i ko vekova

va do{ lo do nesumwivih uti caja Zapadnog Hri { }anstva, ri mokatol i ci zma i protestanti zma, na brojne pravoslavne teologe i ~ak na i zvesne pravoslavne sredine. Pojedini i s-taknuti pravoslavni bogoslovi nazvali su taj peri od (tri posledwa veke) „zapadnim vavilonskim ropstvom“ pravoslavne teologije. Re~ je naravno o pravoslavnom { kolskom bogoslovqu, o akademskoj teologiji, koja je i poprimila najvi { e zapadnih uti caja, tj. elimenata strani h pravoslavnom predawu, pa je onda to i takvo sholasti ~ko bogoslovqe i zvr{ ilo svoj uti caj i na samo predawe, i li ta~ni je: uticalo je na stvarawe i uvo|ewe razli ~i tih novih „*predawa*“ koja predstavqaju udaqavawe od autentini ~nog apostolskoota~kog *Predawa* Pravoslavne Crkve.

Zato je i potrebno da se i zvr{ i, kao { to se ve} i po~ela ~i ni ti { i rom Pravoslavqa, jedna *bogoslovska krit ika* predawa, i li ta~ni je, „*predawâ*“, ali tako|e i jedna *svet opredawska krit ika* na{ eg { kolskog bogoslovqa. Izvorno pravoslavno *Predawe* tokom `i ve i stori je Crkve prolazilo je vi { e puta kroz bogoslovsku proveru i kritiku, pa mo`emo slobodno re}i da je ba{ zato i sa~uvalo svoju autentini ~nost, { to najboqe pokazuju crkveno-dogmatske borbe sa vel i ki m jeresima u peri odu Vaseqenskih Sabora. Zato se ni danas pravo crkveno *Predawe* ne boji svake autentini ~no bogoslovske kritike i provere. Naprotiv, jedna takva kritika samo }e dopri neti odstawewu i li o~i { }ewu svih kasnijih dataka i nanosazve} pomenutih posledwih vekova, vekova u koji ma je kod mnogih pravoslavni h bila oslabila crkvenobogoslovska vi dovi tost i ota~ko pam}ewe, kako vel i o. GEORGIJE FLOROVSKI.

Sveti JOVAN ZLATOUST je govori o: „Postoji predawe, ne tra`i ni { ta vi { e“ (PG 62, 488). U istom smislu je govori o i Sv. JOVAN DAMASKIN: „Stojmo, bra}o, na kamenu vere i u predawu Crkve; ne pomerajmo grani ce koje postavi { e na{ i Sveti Oci, ni ti prestupajmo Bo`ansko *Predawe*“ (PG 94, 792 i 1356). To je zai sta tako, kao { to vele ovi Oci, jer je

Svet o Predawe sama Crkva u svojoj katoli~anskoj puno}i, samo Telo Hrista Bogo~oveka u kojem obitava Duh Sveti Ute{ i teq. Me|uti m, u na{ e vreme, u vekovi ma posle pomenutog „zapadnog ropstva“, mi pravoslavni pri nu|eni smo da se ponekad samokri ti ~ki zapi tamo: a koje *predawe*? Jer su se u me|uvremenu, uz Sveto Predawe Crkve, pojavila i mnoga „qudska predawa“, koja predstavqaju udaqavawe, a ~esto i di rektno i zvi toperavawe autentni ~nog crkvenog. Liturgijsko-podvi `ni ~kog i bogoslovskog predawa Pravoslavqa. Starost i uobi ~ajenost tih novouvedenih „predawa“ — radi se u stvari naj~e{ }e o samo par vekova — nije ni kakva garancija wi hove vrednosti, i stini tosti i spasonosnosti. Jer, kako je govori o jo{ Sv. KI PRI JAN KARTAGENSKI (koji je i na~e bio vatreni brani lac „jevan|elskog i apostolskog predawa“): „Gospod je rekao: *Ja sam I st ina*, a ne: *Ja sam obi ~aj (= predawe) ... Jer obi ~aj (= predawe) bez i stine jeste u stvari samo stara zabluda*“ (*Pismo* 94, 3-4 i 9-10). Upravo zato je i potrebna *bogoslovska kritika* (kritika je od re~i κρισι = *sud, procena*) ili *bogoslovska provera* onoga { to se u novije vreme i u Pravoslavqu po~elo smatrati kao predawe, a radi se u stvari naj~e{ }e o „qudskim predawima“.

Ovo isto va` i za bogoslovqe. Bogoslovqe, pravo apostolsko-svetoota~ko bogoslovqe, nesumwivo je veliki blagodatni dar Bo`iji Crkvi Hristovoj, „najve}i od svih darova Bo`iji h“, kako veli Sv. DIJADOH FOTI ^KI. Bez bogoslovqa nema ni puno}e bogopoznawa, ni puno}e ve~nog `i vota („A ovo je `i vot ve~ni — da *poznaju* Tebe, Jedi nog I stinitog Boga, i Koga si poslao I susa Hrista“, Jn. 17, 3). Zato je pravoslavno svetooota~ko bogoslovqe uvek bilo potvrda i utvr|ewe jedne iste vere i istog spasonosnog `i vota Crkve, koja se u wega obla~ila kao u „rizu I stine, izatkanu od vi { weg bogoslovqa“, kako se veli u *Kondaku Sv. Otaca*.

No, dali je i na{ e savremeno bogoslovqe, bogoslovqe na{ ih { kolai akademija, nas akademskih „profesora teo-

logije“ („profesionalnih“ bogosl ova) u ovim posledwim vekovima, dali je ono uvek bilo apostolsko i svetooota~ko? Dali je uvek bilo svetopredawsko, crkveno-liturgijsko, blagodatno-podvi `ni ~ko? Eto, ba{ zato { to odgovor na ovo pitawe o karakteru na{ eg savremenog bogoslovqa nije i, na`alost, nemo`e da bude pozitivan, upravo zato je i potrebno podvrgnuti svo na{ e { kolsko bogoslovqe jednoj i stinski jevan|elskoj, *apostolsko-svetoota~koj, svetopredawskoj kritici i proveri*. Tek tada, na{ e bogoslovqe mo`e postati stvarni i sigurni „~uvar i brani lac Predawa“.

Da bi na{ e bogoslovqe stvarno moglo da bude ~uvar i brani lac Svetog Predawa Crkve ono treba da se svecelo *kristi*, tj. pogruzi u saborni crkveni `i vot i iskustvo, u bogomislje i bogo`i vqewe Svetih Otaca, jednom re~ju, da se stvarala~ki obnovi i preporodi svetooota~kim, bogonadahnutim bogoslovqem. Onim apostolsko-svetooota~kim bogoslovqem koje je bilo i jeste stalno merilo i kategorija hri { }anske egzistencije, svagda{ we saborno merilo i kriterijum prave vere i `i vota (o. G. FLOROVSKI). Na{ `i vi povratak predawskom bogoslovqe Svetih Otaca, kao autentni~nih svedoka ne samo drevne vere, nego i *istinite* vere, bi }e u stvari po~etak te svetopredawske kritike koja treba da se izvr{ i nad { kolskim bogoslovqem novijeg doba. Otaki „um“ ili otako „mi { qewe“ bi }e nam pokazateq onog unutra{ weg `i vog odnosa u Pravoslavqu kojim }emo prepoznati i razlikovati { taje u *predawu* i u *bogoslovqu* stvarno i izvorno „propoved Apostolâ i dogmati Otaca“, { taje i u ~emu je velika i spasonosna „Tajna Blago-e{ }a“, tajna bogootkri vene *Teologije* Svete i @i votvorne Trojice, tajna Bogo~ove~anske *I konomije* Hristove, tajna blagodatne Zajednice Duha Svetoga, tajna same Crkve.

Po{ to nas vreme i prostor ovde ograni ~avaju, nave{ }emo na kraju samo jedan odl omak iz bogonadahnutog bogo-

sl ovqa Sv. SI MEONA NOVOG BOGOSLOVA (vrl o sl i ~an odl omku u Ef. 3, 16–19), koji nam karakteri sti ~no ukazuje pravi put i sti nskog bogosl ovqa, koje zai sta i mo ` e da bude, a kao takvo stvarno i jeste, ~uvar i *brani lac* Predawa Crkve.

„Ako ti — vel i Sv. SI MEON pravosl avnom bogosl ovu — po ~astvuje{ Hri sta i pri mi { Ga u sebe (= kroz crkveni li tur gijsko-podvi ` ni ~ki ` i vot), i da{ Mu mesto i spokojstvo (□συχϗαν) u sebi, onda znaj dobro da }e{ ~uti i doznati tajne iz ri zni ca Svetoga Duha, i ne samo da }e{ se nasloni ti na grudi Gospodwe, kao nekada qubqeni u~eni k Hri stov Jovan (BOGOSLOV), nego }e{ i u grudi ma nosi ti sveg Logosa Bo ` i jeg, i *bogosl ovst vova*}e{ *nove i st are t eologije* (θεολογϗα θεολο γυσει καινϗ τε κα□ παλαιϗ — sr. Mt. 13, 52), i shvati }e{ dobro sve ve} re~ene i napi sane (u Sv. Predawu) teol ogi je“ (*Et i~ko slovo IX*).

1983

